

Répási Krisztián

Hard talk – high standard

A Hard talk a BBC egyik sikeres, magas nézettséggel bíró, elsősorban politikai kérdésekkel foglalkozó vitaműsora, és meglehetősen más színvonalat képvisel, mint a magyarországi „politikai jellegű” beszélgetős műsorok. A különbség a műsorvezető és a válaszadó szerepében, hozzáállásában rejlik.

A vizuális politikai újságírás talán legismertebb formájának, a politikai témájú beszélgetős műsornak Magyarországon is számtalan változata honosodott meg a különböző közszolgálati és kereskedelmi televíziós csatornákon. Mivel a hazai politikai „talk showk” eltérő színvonalon készítik adásaikat, ezért érdemes összevetni őket a BBC-n 1997 óta futó Hard talk című műsorral. Bár alapjában véve politikai műsorról van szó, ennek ellenére a Hard talk adásaiban többször is „kínpadra vontak” olyan filmrendezőket és zenészeket is, mint Richard Attenborough, vagy Nina Simone. A körülbelül húszperces adásokat magyarul a Hír TV-n lehet figyelemmel kíséreni, és bizony felmerül a kérdés, hogy a magyar kollégáknak mit lehetne tanulni a Hard talk műsorvezetőjétől, Stephen Sackurtól.

Vizsgálatunk a Hard talk öt egymást követő adására terjedt ki, melyek vendégei Keith Ellison és Howard Dean demokrata képviselők, Brian May, a Queen zenekar egykori szólógitárosa, Ingrid Betancourt volt kolumbiai elnökjelölt, aki hat évet töltött a szélsőbaloldali gerillamozgalom, a FARC fogságában, valamint Sebastian Pinera chilei elnök voltak.

A műsorvezető

A beszélgetéseknél a műsorvezető egyszerre helyezte magát a szakértő és az „utca embere” szerepébe, ebből a két pozícióból vezényelve le a műsort, melyek során a számonkérő jelleg és a többnyire erős kritikai hangvétel dominált. A politikusoknál összevetette korábbi ígéreteiket azzal, hogy a vállalásokból mi valósult meg és mi nem. Fontos, hogy a kérdező Keith Ellison és Howard Dean esetében nem a „nagy ellenfél”, a Republikánus Párt szemszögéből fogalmazta meg mondandóját, hanem egyrészt az Obamában csalódott demokrata szavazó, másrészt az amerikai politikát és a politikai játszmákat jól ismerő szakember szerepét öltötte magára. „Átlag amerikaiként” válaszokat próbált kicsikarni a megkérdezettektől arra vonatkozóan, hogy Obama miért nem váltotta valóra választási ígéreteit, szakértőként pedig a háttérben zajló eseményekről kísérelte meg fellebbenteni a fátylat, rámutatva többek között a kormány hibáira és a politikai ellenfelek stratégiájára. Ezenfelül felsorolta a válaszadóéval ellentétes álláspontokat, kidomborítva az interjúalany válaszában esetleges ellentmondásait. A beszélgetőtárs személye mellett a téma jellege is befolyásolta a kérdező viselkedését, ezért a nem politikus vendégeknél a riporter nem volt annyira rámenős és „kíméletlen”, de ettől függetlenül a kényelmetlen kérdések az ilyen helyzetekben sem maradtak el, tolmácsolva az ellentétes oldalon állók kritikus meglátásait is.

Megállapítható, hogy a műsorvezető az aktív politikusokat szereti leginkább megizzasztani, ugyanis figyelemmel kísérve a beszélgetéseket, sem Brian Mayjel, sem Ingrid Betancourt-ral nem volt olyan „kegyetlen”, mint a többi vendéggel, pedig a kolumbiai politikusasszonynál – utalva a fogságban tanúsított ellentmondásos viselkedésére – ez indokolt lett volna.

A beszélgetőpartnerek

A riporterrel ellentétben a műsor vendégei arra törekedtek, hogy a meggyőzzék a nézőket saját igazukról. A politikusok elsősorban saját pártjuk és az elnök iránti szimpátiát próbálták erősíteni, miközben igyekeztek a másik oldal álláspontját megcáfolni. Hasonló volt a helyzet a többi közéleti személyiséggel is: ők elsősorban személyes meggyőződésüket, hitvallásukat hangoztatták. Bár a műsorvezető oldaláról erős orientációs szándék nem volt tapasztalható, de a feltett kérdésre a választ mindenképpen kihámozta az interjúalanyokból, akkor is, ha többször kellett feltennie ugyanazt a kérdést, így a TV-néző szemszögéből úgy tűnhetne, Sackurnak az volt a célja, hogy a vendég elsősorban az ő elképzeléseit igazolja a válaszokkal. Mindamellet a veterán TV-s szakembernek nem volt szándéka folyamatosan kellemetlen helyzetbe hozni aktuális vendégét: a riporter több alkalommal is felvetett olyan dolgokat, tett olyan kijelentéseket, amik egybecsengtek az interjú alanyának véleményével.

Feltűnő volt, hogy a válaszadók természetesnek vették a riporter gyakori kekeckedését, higgadtan reagálva rá. Valószínűleg az elhangzott kérdéseket már többször is feltették az interjúalanyoknak, így nem is jöttek zavarba. Amikor elvállalták a szereplést, feltehetően sejtették, mire számíthatnak, ráadásul néhány vendég már többször is találkozott Stephen Sackurral, mint például Keith Ellison és Ingrid Betancourt.

Mivel az egész műsor nagyon gyors tempót diktál, az interjúalanyoknak lényegre törően kellett megadniuk a feleletet, ugyanakkor a válaszadóknak megvolt a lehetőségük, hogy ismertessék saját, vagy adott esetben pártjuk álláspontját a témával kapcsolatban, részletesen kifejtve a választ, így aki meghallgatja a beszélgetéseket, a végére mindenképpen tájékozottabb lesz.

A számos provokatív kérdés ellenére a beszélgetésekben szemmel láthatóan jól érezték magukat a felek, és a hangulat nem volt feszült. Egyik fél részéről sem történt sértődés, a hangnem sokszor közvetlen volt, egy pillanatra sem ült le a műsor köszönhető ez többek között annak, hogy Sackur eltérő intenzitással ugyan, de folyamatos nyomás alatt tartotta a megkérdezetteket.

Magyarország kontra BBC

A Hard Talk az angolszász vitaműsorokra jellemző stílust képviseli, emiatt több szempontból is más, mint a magyar politikai témájú beszélgetős műsorok. A különbséget talán a legjobban a műsorvezető oldaláról lehetne

meragadni, aki nem kérdez alá az interjúalanyának, nem adja szájába a választ, de nem is tör pácát felette, tehát semmilyen irányban sem elfogult. Viszont nehezen tolerálja a mellébeszélést, a politikusoknál például csak egy ideig hagyja, hogy „propagandaszagúan” válaszoljanak. A magyar politikai „talk showk” főbb jellemzői közé sorolható a valamilyen politikai irányba való elfogultság, ami szimpátia esetén alákérdezést, véleménykülönbség esetén viszont túlon túl erős kritikai hozzáállást eredményez. További probléma, hogy a kérdező vagy felkészületlen, vagy szándékosan nem hatol mélyre a kérdéseivel. Első esetben a műsorvezető tárgyi tévedéseket hord össze, így a műsor jelentős része azzal megy el, hogy az interjúalanynak kell „korrigálnia”, az utóbbinál pedig álmosan vánszorog a műsor, mert a kérdező csak a felszínt kapargatja.

Egy ilyen műsorra Magyarországon is lenne igény, ehhez azonban néhány feltételnek teljesülnie kell. A Hard talk és műsorvezetőjének legnagyobb erényei közti tartozik a téma iránti tájékozottság, a jól megfogalmazott kérdések, a pártatlanság, valamint az a tény, hogy Sackur egy pillanatra sem hagyja, hogy vendége átvegye az irányítást a műsor felett. A magyar riportereknek egyrészt kevésbé kéne elfogultnak lenniük, másrészt felkészültebben kellene hozzáállni a beszélgetésekhez, végül pedig tudniuk kéne irányítani a vita menetét. Ez utóbbi alatt azt értjük, hogy nem muszáj minden kérdésnél kellemetlen helyzetbe hozni az interjúalanyt, de a műsorvezetőnek például egy politikussal szükség esetén éreztetnie kell, hogy ne próbálja meg őt félrevezetni, illetve ne tekintse választási kampánynak a vitaműsört.

Magyarországon a Hír TV az első csatorna, amely műsorára tűzte a Hard talkot. Ezzel akarva-akaratlanul kritikát gyakorolt saját maga és a többi hazai TV adó elé, megmutatva, hogy a politikai vitaműsorokat így is lehet, sőt így is kell(ene) vezetni. A Hard talk mintául szolgál minden olyan csatorna számára, amely politikai témájú beszélgetős műsorokat készít, ezért a Méltányosság Politikaelemző Központ azon a véleményen van, hogy sok munkával ugyan, de igenis el lehet jutni oda, hogy a magyar politikai „talk showkban” nagyobb szerepet játsszon az érdeklődés és a szakmaiság, mint az ítékezés és az elfogultság.

Összességében véve üdítő jelenségként fogható fel, hogy a Hír TV heti egy alkalommal magyarra fordítva leadja a BBC nagy népszerűségnek örvendő műsorát, a Hard talkot. Az elfogultsággal, illetve unalmas kérdésekkel terhelt hazai politikai beszélgetős műsorokon nevelkedett TV-néző ugyanis örömmel veszi észre, hogy ha egy TV-csatorna meghív magához egy híres embert, legyen az politikus, vagy más közéleti személyiség, akkor a felkészült és a beszélgetést irányítani tudó műsorvezető képes adásról adásra a képernyő elé szegezni az érdeklődőket. A tapasztalt riporter, Stephen Sackur minden esetben a kíváncsi, de egyben kötözködő kritikus pozíciójába helyezi magát, emlékeztetve az interjú alanyát, hogy léteznek az övével ellentétes vélemények is. A gyors tempójú műsor során a vendégeknek mindig van arra idejük, hogy kifejtsék nézetüket, de ezt lényegretörően kell véghezvinnük, mert Sackur nem hagyja, hogy a beszélgetés irányát a válaszadó szabja meg. A hazai TV-néző számára szokatlannak tűnhet az is, hogy mindezek ellenére a vendégek nem sértődnek meg, sőt a beszélgetések kellemes és gyakran közvetlen hangulatban zajlanak.

A Méltányosság Politikaelemző Központ úgy véli, hogy a Hard talkhoz hasonló, magas mércét megütő műsorokra Magyarországon is lenne igény, mert legalábbis részben, de megújítaná a hazai televíziózást, háttérbe szorítva az érdektelenségbe fulladó, vagy éppen kampányműsornak is beillő „talk showkat”.